

Natuur verschijnt waar landbouwgrond verdwijnt in Brabant: ‘Dat geeft soms wel wrijving’

Paul Driessen 01-07-24, 06:01

De Drunense natuurvriend Fons van Dijk in de natuur van Middel Akker. © Dolph Cantrijn

GIERSBERGEN - Geen provincie kreeg in de afgelopen tien jaar zoveel nieuwe natuur als Noord-Brabant. Met dank aan mensen als Fons van Dijk, die zelf de handen uit de mouwen steken voor velden vol bloemen, bomen en beestjes. „Mensen reizen helemaal naar Zwitserland of Spanje om naar de natuur te kijken, maar ze vergeten wat hier zit.”

Een buizerd suist over zijn hoofd, maar Fons van Dijk kijkt er niet van op. De Drunense dierenvriend ziet de imposante roofvogel bijna elke dag in het nieuwe natuurgebied van de Giersbergse Middel Akker. „Die buizerd broedt hier ergens. Hij schrikt ook niet meer van ons.”

In het weelderige groen waar de 74-jarige Van Dijk loopt, stonden vijf jaar geleden nog bosbessenstruiken voor de teelt. Het veld ernaast was bestemd voor maïsplanten en zonnebloemen. De gewassen maakten afgelopen jaren plaats voor

een prachtig natuurgebied met grassen, plassen, struiken, bloemen, bomen en heel veel beestjes.

„Als we nog een stukje verder lopen, weet ik zeker dat we daar in dat hoge gras reekalfjes zien liggen, maar die laten we met rust”, zegt Van Dijk. Het is aan hem en zijn makkers te danken dat het natuurgebied bestaat. „We zitten nu op ruim 8 hectare en zijn nog lang niet klaar. Het weiland dat je daar ziet liggen, komt er óók nog bij.”

Geen provincie kreeg er de afgelopen tien jaar zoveel natuur bij als Noord-Brabant: 18 vierkante kilometer in totaal. Dat is vooral boerengrond die een nieuwe, groene bestemming kreeg.

Tegen de stroom in

Brabant zwemt daarmee tegen de stroom in, zo blijkt uit cijfers van statistiekbureau CBS. In acht provincies nam de hoeveelheid natuur juist af. Dat zorgde landelijk voor een afname van 158 vierkante kilometer aan groen en bos.

Hoe kan het dat Brabant juist méér natuur kreeg? Ja, dankzij groene types als Fons van Dijk uit Drunen, maar ook die hebben hulp en vooral veel geld nodig. En daar heeft de provincie zich hard voor gemaakt, onder meer met de oprichting van het Groen Ontwikkelfonds Brabant.

Het veldwerk wordt gedaan door natuurorganisaties, boeren en bevlogen liefhebbers als Van Dijk. Hij loopt aan de rand van Giersbergen met trots door de poort waar met grote letters ‘middelakker’ op staat.

In een rondje door het gebied ziet en hoort hij de mooiste dingen. Zwaluwen die over een grote plas scheren op zoek naar muggen, een rietzanger die met gemak een vocale wedstrijd wint van een paar bruine kikkers, een eendenfamilie, drijvend in het water dat nog nooit zo hoog stond in het natuurgebied.

Wel 370 verschillende soorten vlinders

Bijzondere orchideeën komen op in het vochtige stuk; tussen de bloemen zoemen bijen en hommels, de levendbarende hagedissen zijn net klaar met een zonnebad en 's nachts laten wel 370 verschillende soorten vlinders zich zien.

„Je valt hier van de ene verbazing in de andere”, zegt Van Dijk. Zijn ogen stralen jongensachtig door zijn brillenglazen heen. „En het kost niks, hè.” Voor de bezoekers niet, maar voor de natuurmakers natuurlijk wel. Grond is niet gratis, zeker niet in Brabant, waar al jaren een strijd woedt om de beperkte ruimte.

Hoe zijn club aan het geld en de grond komt? Van Dijk begint zijn antwoord met een verhaal over de geschiedenis van de Natuur- en Milieuvereniging Gemeente Heusden.

„Die vereniging hebben we veertig jaar geleden opgericht, met een groepje bezorgde ouders die vonden dat de gemeente meer gif spoot dan goed was voor onze kinderen. We hebben door de jaren heen altijd gezegd wat niet deugde en anders moest. Nu werd het tijd dat we zelf zouden laten zien dat het anders kon.”

Natuur dankzij autobedrijf

„Een van onze leden, Piet Smeekens, had hier die bosbessenstruiken staan. Toen hij overleed, konden we zijn grond voor 110.000 euro overnemen. Maar we hadden zelf maar 30.000 euro in kas. Als een lot uit de loterij meldde autobedrijf Van Mossel zich, zij moesten voor de bouw van hun nieuwe hoofdkantoor elders in Brabant aan natuurcompensatie doen. Ze gaven ons 250.000 euro. Toen was die aankoop zo gepiept.”

Na de deal kreeg de vereniging subsidie van het Brabantse ontwikkelfonds en zo hielden ze in Heusden genoeg geld over om nóg meer boerengrond aan te kopen om daar nieuwe natuur van te maken.

„We maakten in die begintijd een best wel grote fout, door te weinig rekening te houden met mensen die ervan baalden dat hier weilanden verdwenen. Ze hadden daar bijvoorbeeld hun paardjes neer willen zetten. Dat gaf wel wrijving. Daarna zijn we meer gaan uitleggen wat we hier doen. Dat helpt.”

Fons van Dijk is een van de natuurmakers. © Dolph Cantrijn

Fons van Dijk staat met tal van andere groene doeners in het boek *De Natuurmakers - tien jaar werken aan het Brabantse natuurnetwerk*. Het is een nog vrij nieuwe uitgave van het ontwikkelfonds om kleur te geven aan de mensen die het veldwerk doen. Daar zitten ook boeren bij, zoals melkveehouders Paul en Lia Schots met hun kruiden- en faunarijke graslanden in Son en Breugel. Paul Henselmans mag vertellen over zijn nieuwe voedselbos in Leende.

„Er zijn zoveel mensen die de handschoen oppakken”, zegt Mary Fiers, al ruim tien jaar directeur van Groen Ontwikkelfonds Brabant. Reken maar dat zij trots is op Brabant als provincie die de ranglijst aanvoert met de meeste nieuwe natuur in de afgelopen tien jaar.

Je kunt geen krant meer openslaan zonder te lezen hoe de natuur onder druk staat *Mary Fiers, Groen Ontwikkelfonds Brabant*

Fiers ploetert met liefde en plezier door om ook de komende tien jaar een groene slag te slaan in Brabant. Begin deze maand was er in het provinciehuis nog een avond voor nieuwe natuurmakers, om te leren van mensen met ervaring.

„Toen wij met het ontwikkelfonds begonnen, kreeg ik nog vaak de vraag waarom er zoveel geld moest naar natuur. Die hebben we toch genoeg, hoorde ik dan. Nu hoeft ik het nog amper uit te leggen”, zegt Fiers. „Je kunt geen krant meer openslaan zonder te lezen hoe de natuur onder druk staat.”

Dat de natuur het zwaar heeft, weet provinciebestuurder Hagar Roijackers als geen ander. De GroenLinks-gedeputeerde is blij met het lef van haar voorgangers en wil de komende jaren ‘het tempo erop houden’ om het Brabantse natuurnetwerk nóg verder vorm te geven.

Groene snelweg

Door de versnipperde natuurgebieden aan elkaar te knopen met een ‘groene snelweg’, krijgen diersoorten meer ruimte om zich te verplaatsen. Ook wordt het makkelijker om water te krijgen op plekken die te droog zijn en andersom, betoogt Roijackers.

Juist door de natuur te herstellen en te beschermen, komt er volgens haar ruimte vrij voor andere ontwikkelingen in Brabant: woningbouw, bedrijvigheid en voedselproductie. Ook op plekken waar nu de vergunningverlening op z’n gat ligt, omdat kwetsbare, beschermde natuur te veel lijdt onder de aangevraagde ontwikkelingen.

En mocht de nieuwe, rechtse regering de natuur wat minder belangrijk vinden, dan weet Roijackers dankzij haar voorgangers dat Brabant het ook zelf wel kan. Dat kan haar sneller dan haar lief is van pas komen bij de Brabantse plannen voor het landelijk gebied, waar het nieuwe kabinet miljarden minder voor over heeft.

Ook een beetje eigenbelang

Terug in de Giersbergse Middel Akker is ook voorman Fons van Dijk nog lang niet klaar met de aanleg van nieuwe natuur. Zijn club heeft de smaak te pakken én het geld om door te gaan, zegt hij tijdens de wandeling door bossen met eiken en naaldbomen, door het bloem- en kruidenrijke grasland en langs de plassen die zo'n beetje het tweede huis zijn van de ijsvogel die zich in het gebied ophoudt.

Met de scholen in de gemeente Heusden is inmiddels een afspraak gemaakt over natuurlessen in het gebied. Ook een beetje uit eigenbelang voor de groene vereniging met haar 350 leden. „De jongste is 65, de oudste 84”, zegt Van Dijk, leunend op zijn wandelstok.

Hij fietst iedere ochtend, middag en avond naar het natuurgebied. Thermoskan koffie mee en dan liefst stilletjes genieten op een van de bankjes. Of bijpraten met de andere leden van de vereniging die er dagelijks bezig zijn. Gesprekjes over het weer, het groen of de opbrengst van de wildcamera, waar laatst een zogend reekalfje op te zien was. En eerder een marter die zeven jonge sperwers een voor een uit hun nest haalde en steeds met volle mond langs de lens liep.

„Mensen reizen helemaal naar Zwitserland of Spanje om naar de natuur te kijken, maar ze vergeten wat hier zit, op 500 meter van de bebouwde kom af. Ik hoef nergens naartoe.”

Brabant koploper met nieuwe natuur

Het eerste kabinet-Rutte wilde in 2010 fors bezuinigen op de aanleg van nieuwe natuur en verbindingen tussen verschillende natuurgebieden in Nederland.

Brabant besloot er dan maar zelf centen in te steken, als enige provincie. Het provinciebestuur bulkte van het geld na de verkoop van energiebedrijf Essent en stelde 240 miljoen euro beschikbaar om de versnipperde natuurgebieden aan elkaar te knopen met groen.

Tien partijen die zelf het initiatief namen voor meer groen besloten mee te doen. Dat ging van waterschappen tot natuurclubs en van grondbezitters tot boerenorganisatie ZLTO. De partijen legden samen nog eens 160 miljoen euro in. Ook kwam er 2000 hectare ruilgrond beschikbaar om de boel in beweging te krijgen.

De provincie tuigde tien jaar geleden de organisatie Groen Ontwikkelfonds Brabant op om zoveel mogelijk nieuwe natuur te maken. Met liefst 400 miljoen euro én de ruilgrond op zak begon het fonds aan zijn groene missie.